

Hvem skal nu betale

Af professor Lars Bo Langsted

Juridisk Institut, Aalborg Universitet

Danske Lovs 3-19-2 anvendes i fast retspraksis til at gøre en arbejdsgiver ansvarlig, hvis hans ansatte begår skadevoldende handlinger i forbindelse med deres arbejde. VVS-virksomhedens chauffør kører ved en fejl ind i en villahave og ødelægger 3 havenisser. Chaufføren er selv erstatningsansvarlig, men havenissernes fortvivlede ejer kan også gøre sit krav gældende direkte mod VVS-virksomheden. Den »hæfter« for chaufførens erstatningsansvar.

Lige så fast retspraksis har vi for, at børn kan være erstatningsansvarlige, men at deres forældre ikke er det, medmindre børnene er meget, meget små (2-3 år gamle) – eller forældrene har deltaget i den konkrete skadevoldende situation på en måde, de kan bebrejdes. Forældrene hæfter heller ikke overfor den skadelidte, der i det omfang børnene er erstatningsansvarlige (allerede fra alderen omkring 5-6 år), må holde sig til dem. Professor Anders Vinding Kruse sammenfattede retspraksis således: »I almindelighed må børnene opdrages til og belæres om livets forskellige faresituationer. Men ingen dom ses at have domfældt alene på grundlag af manglende opdragelse i almindelighed. Sædvanligvis beskæftiger dommene sig med, om forældrene i den konkrete situation har ladet det skorte på tilsyn og instruktion«

Når en skadelidte kan holde sig (også) til en arbejdsgiver, skyldes det bl.a. at den ansatte arbejder i arbejdsgiverens tjeneste og interesse, ligesom den ansatte er undergivet arbejdsgiverens instruktionsbeføjelser. Det er meget vanskeligt at parallelisere herfra og til forældre, hvor man bl.a. dårligt kan udtrykke det sådan, at børnene skulle handle på forældrenes vegne.

Denne retstilstand har været uforandret i hvert fald i de seneste 50 år, og næppe nogen har anfægtet dens grundlæggende præmisser – før nu.

I løbet af ugen har vi således været vidne til en del politikere, der ønskede at gøre forældrene til de børn og unge, der deltog i Nørrebro-urolighederne, erstatningsansvarlige. Angiveligt skulle den samlede regning herfor løbe op i 144 millioner kroner. I dette beløb må antages at være alt det, der blev ødelagt under urolighederne, men skulle også rumme udgifterne til politiets arbejde, udgifter til oprydning og »kulturelle aktiviteter, der kommer med det nye ungdomshus i København« (citat fra dr.dk).

Udover at det må have været ganske ualmindeligt ubehageligt at bo på de gader i Nørrebro, der var ramt af urolighederne, medens det hele stod på, er det også klart, at en hel del privatpersoner og virksomheder blev pådraget store økonomiske udgifter. En væsentlig del af disse udgifter er formentlig blevet dækket af de skadelidtes forsikringer, men uanset om de er blevet dækket eller ej, opstår som noget helt naturligt spørgsmålet om, hvem der i sidste ende skal bære disse tab.

Udgangspunktet er, som nævnt, at den enkeltperson, der kaster med en sten og ødelægger f.eks. en stor forretningsrude, er erstatningsansvarlig overfor indehaveren af forretningen. Da de aktive deltagere i Nørrebro-urolighederne næppe var under 10 år gamle, vil udgangspunktet således også gælde i denne situation.

Det næste spørgsmål, der opstår, er i hvilket omfang de forskellige deltagere i urolighederne bliver ansvarlige for hinandens skadegørende handlinger. Her må man se på de enkelte dages uroligheder, hvem deltog hvor og hvornår og så videre. Det er vel sandsynligt, at disse undersøgelser kan ventes at føre til, at man i nogle tilfælde kan konstatere et vist samvirke. Det kan være at deltagerne fysisk hjalp hinanden med f.eks. at brække brosten op og give dem videre, for at de kunne bruges som kasteskyts, eller i form af psykisk medvirken, f.eks. opmuntrende tilråb. Uanset hvilken form for samvirke, der har været tale om, vil de deltagende antageligt kunne pålægges en form for fælles ansvar. Det forhold alene, at man er gået forbi det pågældende sted, vil dog ikke kunne være nok.

Man må herefter undersøge hvilke faktiske udgifter, der kan henføres til hvilke episoder. De faktiske udgifter er naturligvis knuste ruder, afbrændte biler, ødelagte containere, skraldespande, vejbelægning o.s.v. Hertil vil givetvis kunne lægges udgifter til oprydning. Mere tvivlsomt er det, om man kan pålægge de ansvarlige at betale også udgifterne til politiets indsats. Kaster man sig med hovedet under armen ud i Vesterhavets frådende bølger i en lille gummibåd under en efterårsstorm, er det således en direkte og meget påregnelig følge, at der bliver sendt en redningshelikopter ud efter én. At politiet skulle komme efter én, fordi man knuser en rude, er langt fra lige så sandsynligt, men det er givet, at optøjer af den art, der var tale om på Nørrebro, måtte få politiet til at rykke ud. Om det var påregneligt, at politiet ville sætte styrker ind fra hele landet, er vel heller ikke givet. Man kan også anskue udgifter til politi som en samfundsopgave, som alle betaler til fordi alle har glæde af den indsats politiet yder. Alternativt kunne man ellers pålægge fartsyndere at betale for udgifterne til politiets fartkontroller (De lovlydige, hårdtarbejdende borgere, der aldrig ville drømme om at køre for stærkt, skal da ikke pålægges at betale for den slags fartnarkomaners (selv)morderiske lyster – kunne nogen sige). At kast med sten og molotovcocktails skulle kunne resultere i »kulturelle aktiviteter, der kommer med det nye ungdomshus i København« forekommer så lidt indlysende, at det næppe ville være juridisk muligt at kræve erstatning herfor.

Når disse mindre hurdler er overstået, kommer det rigtigt gode spørgsmål: man kan ikke i dag drage forældre erstatningsretligt til ansvar for skader, deres børn forårsager – men bør det være muligt?

Som Justitsministeriet fornuftigt siger i sin generelle vejledning om lov kvalitet: »I forbindelse med definitionen af problemet bør det også nøje vurderes, om det overhovedet er realistisk, at et lovindgreb vil kunne løse problemet eller ændre situationen i en ønsket retning.«

Det er lidt uklart, hvilket formål en mulig »forældreansvarslov« vil have. Man må dog forstå fortalerne således, at det væsentlige for dem ikke er at få penge hjem – men at undgå tilsvarende situationer som Nørrebro-urolighederne i at opstå. Dette særdeles attråværdige formål synes imidlertid ikke helt at blive understøttet af et forslag, som dette. For det første synes forslagsstillerne at tage udgangspunkt i, at »det er forældrenes ansvar, hvordan deres børn opfører sig«. Hvis forældrene med andre ord siger til børnene, at de ikke må kaste med brosten eller deltage i optøjer, ja så lader børnene være – ganske lige som hvis de får at vide, at de ikke må ryge, bande eller se X-Factor. Enhver, der selv har været barn og ung, vil vide, at sådan hænger verden ikke sammen. For det andet forventer fortalerne, at hvis børnene kan se, at deres forældre kan komme til at betale, så lader de også være – hvorimod de selvsamme børn tilsyneladende er ganske upåvirkede af, at de selv kommer til at hænge på endog store regninger og endda risikerer at få bøder eller komme i fængsel. For det tredje fornemmer man en tyrkertro på, at de unge, der deltog i urolighederne, aldrig har været udsat for god og konsekvent opdragelse. Dette må give anledning til nogen selvansagelse hos de mange »pæne« mennesker, hvis børn har begået kriminalitet af forskellig art. Man kunne også spørge, hvor mange forældre, der i dagens Danmark har tid til at følge deres børn frem og tilbage fra skole,

læse lektier med børnene om eftermiddagen og »putter« dem tidligt, så de kan være friske næste dag – hvad det så har med optøjerne på Nørrebro at gøre?!

Man kan godt beslutte, at børn er som hunde, jernbanedrift eller anden farlig bedrift, hvor vi har objektivt ansvar – men lige så lidt som det kan forhindre Nørrebro-urolighederne, kan det skaffe penge hjem fra skaderne fra Nørrebro, idet vi ikke har for vane at lovgive med tilbagevirkende kraft her i landet.